

1 Decembrie 1918

Privire istorică asupra unei zile memorabile

Rezoluția Marii Adunări Naționale de la 1 decembrie 1918 nu a fost rezultatul unei conjuncturi favorabile de la sfârșitul Primului Război Mondial sau un cadou făcut – de marile puteri – României. Unirea Transilvaniei cu România a fost consecința firească a unor evenimente istorice care au condus, în mod inevitabil, la hotărârile luate de reprezentanții poporului român din Basarabia, Bucovina și Transilvania, de unire cu România. Care au fost, în linii mari, cauzele (de lungă durată și imediate) care au dus la realizarea statului național unitar român, în 1 Decembrie 1918?

Națiunea română de astăzi, ca și altele, de altfel, este rezultatul unui proces istoric evolutiv, desfășurat pe parcursul mai multor secole. În ceea ce privește situația românilor din Transilvania, menționăm câteva din momentele istorice majore care au făcut posibil momentul astral de la 1 Decembrie 1918.

Românii ardeleni au reușit să-și conserve propria identitate – exprimată în mod esențial prin religie și limbă – în toată perioada de după cucerirea ungară a voievodatelor românești existente aici și până la Unirea cea Mare. Tratați, în tot Evul Mediu și la începuturile epocii moderne, ca o națiune tolerată, deci lipsită de drepturi politice, ei au constituit întotdeauna majoritatea numerică a acestei provincii, căreia i-au dat astfel un caracter românesc, chiar dacă suprastructura sa politică și administrativă era străină. Schimbarea statutului de toleranță s-a produs abia mai târziu, începând cu secolul al XVIII-lea. Iluminismul, prin scrierile corifeilor Școlii Ardelene, a pus bazele unei națiuni moderne, militanță, la nivel elitar.

Lupta națională prin intermediul petițiilor a început în anii '30 ai secolului al XVIII-lea, cu solicitările adresate Vienei – rămase fără răspuns – de către episcopul greco-catolic Ioan Inochentie Micu (Klein), pentru drepturi și recunoașterea egalității românilor din Transilvania cu maghiarii, secuii și sașii. Datorită „îndrăzneții” sale, considerată prematură pentru epoca sa de către împărăteasa Maria Tereza, episcopul patriot a trebuit să-și trăiască restul zilelor în exil, la Roma, nemaifiind acceptată reîntoarcerea sa acasă, nici măcar pentru a fi înmormântat în catedrala de la Blaj.

Peste puțin timp, însă, în anul 1791, Oradea va juca un rol important prin acțiunile de la curtea episcopului greco-catolic de Oradea, Ignatie Darabant. Aici a fost redactat celebrul *Supplex Libellus Valachorum* (*Petiția sau cererile românilor din Transilvania*), adresată împăratului de la Viena, pentru acordarea egalității în drepturi românilor ardeleni, utilizându-se argumente istorice și demografice, fiind evidentă influența ideilor Revoluției Franceze. Românii erau cei mai mulți, peste 55% din populația Transilvaniei și, deci, cei mai numeroși contribuabili ai provinciei. Petiționismul, inaugurat de episcopul Ioan Micu, continuă, chiar dacă *Supplexul* din 1791 și cel din 1792 nu au fost încununat de succes, ele având un impact decisiv în acțiunea de cristalizare a conștiinței naționale românești, în sens modern, despre care se poate vorbi la începutul

secolului al XIX-lea.

Perioada care a urmat, până la izbucnirea revoluției de la 1848-1849, a fost una de *luptă pentru conservarea limbii române*, element fundamental al identității naționale. Generația românească pașoptistă era deja una matură politic, cu idealuri naționale bine cristalizate, realitate istorică demonstrată de programele revoluției și de manifestările liderilor, dar și a maselor țărănești, în timpul evenimentelor revoluționare, care au scos la lumină revendicările naționale și sociale ale vremii.

Deși revoluția a fost înfrântă, cerințele politice ale revoluționarilor au rămas valabile și vor fi afirmate pe parcursul timpului. Înfăptuirea idealului de libertate și unitate națională era – privită la scara timpului istoric – un deziderat vital al națiunii, așa cum a fost reliefat de pașoptiști, adevărați vizionari ai momentului.

Deceniile care au urmat s-au dovedit extrem de dificile pentru popoarele monarhiei, mai ales după instaurarea compromisului dualist din 1867, de către Curtea de la Viena, în urma căruia Transilvania a fost încorporată cu forța Ungariei, împotriva voinței românilor transilvăneni. Statul ungar își alipea, în același abuziv mod, și alte teritorii, ca Slovacia, Croația (care se bucură de o anumită autonomie), Voievodina, astfel că maghiarii au devenit minoritari în noua lor țară.

Ca o consecință imediată, s-au desfășurat timp de o jumătate de secol lupte politice acerbe pentru drepturi și libertate, conduse de reprezentanții românilor de dincoace de Carpați, care, din 1881, au fost conduși de Partidul Național Român, energetic militant pentru autonomia Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului, respinsă cu toate mijloacele de guvernării de la Budapesta. Mai mult, aceștia din urmă au răspuns printr-o politică de *mână forte*, urmărind asimilarea în națiunea unică maghiară a tuturor etniilor și națiunilor, de la evrei, la germani, slovaci, sârbi, ruteni și români. Legislația statului era principala pârghie în procesul de maghiarizare concretizat prin școală, dar și prin alte instituții ale statului. Condiția obligatorie pentru a fi vreun post era maghiarizarea, începând de la nume.

Punctul culminant al acțiunii politice românești, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a fost *Memorandumul* din 1892, document european prin care s-a cerut ferm anularea compromisului dualist și restaurarea autonomiei Transilvaniei în cadrul Imperiului. Și de data aceasta răspunsul Budapestei a fost un refuz de a discuta și reprimarea mișcării naționale.

Izbucnirea Primului Război Mondial a pus însă sub semnul întrebării construcția dualistă artificială care, dacă ar mai fi durat o jumătate de secol, probabil, ar fi dus la schimbarea balanței etnice în favoarea etniei maghiare, prin procesul asimilativ de maghiarizare. Prin instituțiile politice, dar și prin biserica ortodoxă și cea greco-catolică, românii au reușit să supraviețuiască asaltului concertat al statului împotriva ființei lor naționale.

La sfârșitul Primului Război Mondial, începând cu declarația din ianuarie 1918, a președintelui american Woodrow Wilson, s-a afirmat deschis dreptul popoarelor europene la autodeterminare. Acesta a evoluat,

în toamna anului 1918, spre impunerea sa ca *principiu juridic*, în tratatele de pace de la Versailles. Imperiile, ca forme anacronice de dominație politică, nu mai puteau fi acceptate, în Europa cel puțin. Se impunea respectarea dreptului de autodeterminare a popoarelor care suferiseră destul jugul sclaviei. Era, mai ales, o schimbare impusă de timpurile moderne, caracterizate de afirmarea democrației și a drepturilor omului, dar și un rezultat al unor eforturi îndelungate ale celor oprimați pentru libertate și egalitate.

Ca întotdeauna, s-au mai găsit voci nemulțumite, unii istorici văzând în aceste schimbări o întâmplare norocoasă sau o nedreptate, pentru unii privilegiați, a istoriei, dar *nimeni* nu poate nega faptul că *un număr de oameni mult mai mare s-au regăsit sub o administrație proprie* decât fuseseră înainte de 1918. Deci, dreptatea s-a făcut, dar, desigur, ea nu putea fi perfectă, pentru că nimic din ceea ce este omenesc nu poate fi așa.

Cu toate minusurile firești, de înțeles, tratatele de pace de la Versailles au „...eliberat totuși de trei ori mai mulți oameni de sub stăpânire națională străină decât cei pe care i-au supus unor asemenea orânduiri”, fapt care trebuie acceptat ca fiind singura soluție rațională a problemelor și tensiunilor naționale uriașe de la sfârșitul războiului.

Bineînțeles că nu este vorba de un act ideal, fără cusur, dar cine susține că vechea situație ar mai fi putut continua, că ar mai fi fost timp pentru altceva, într-o altă formulă, ori este tendențios, ori nu cunoaște nimic din evoluția istorică a națiunilor din Europa centrală și de est în secolul al XIX-lea.

Prin urmare, refuzând orice compromis, Consiliul Național Român Central din Transilvania convoca, pentru data de 1 Decembrie, o mare adunare națională, care să adopte hotărârea de unire cu România. Jertfele făcute în timpul războiului erau o mărturie despre voința de unire. Prețul plătit era unul uriaș, peste 300.000 de soldați și cam tot atâția civili morți, o țară devastată

de război și jefuită de ocupații. Nu poate fi ignorat nici faptul că românii transilvăneni se jertfiseră în număr mare pentru o cauză străină, cea a Puterilor Centrale, încă din anul 1914.

Unirea de la 1918 nu a fost, cum spuneam la început, un cadou al sorții, ci efectul acțiunii factorilor externi și interni. Pentru unire, națiunea a depus considerabile eforturi materializate în formele cele mai diverse, pornind de la lupta pentru conservarea identității și, apoi, pentru apărarea sa.

Prin rezoluția de unire din 1 Decembrie 1918, de la Alba-Iulia, se acordau drepturi tuturor minorităților etnice din România, însă niciăieri nu se menționa vreo autonomie teritorială pentru acestea, ci numai cea confesională. Românii își vedeau împlinit, astfel, un ideal și acordau posibilități de liberă dezvoltare tuturor minorităților etnice care trăiau pe teritoriul țării lor.

Construcția ridicată acum 100 de ani este viabilă și astăzi, chiar dacă într-o formă mai restrânsă. Ea nu ar fi fost posibilă fără edificatorii săi, toți bărbați de stat, personalități de excepție, care au pus mai presus de interesele lor private idealul național. Noi, cei de azi, după o sută de ani, avem datoria de a fi la înălțimea lor, de a păstra viu idealul, de a-l transmite mai departe generațiilor care vor urma, pentru că acesta nu are termen de valabilitate. Viitorul depinde de noi, pentru că strămoșii și-au făcut datoria și ne-au construit o casă pe care trebuie să o păstrăm și îngrijim cum se cuvine, dacă o iubim cu adevărat.

■ Dr. Antonio FAUR